

Problematika drogových závislostí očami žiakov vybraných škôl

Žemličková, M. - Nagyová, S. – Kubiátko, M. – Ušáková, K.

*Univerzita Komenského, Prírodovedecká fakulta, Katedra didaktiky prírodných vied, psychológie a pedagogiky
Metodicko-pedagogické centrum, Tomášikova ul., Bratislava*

Úvod

Drogy sú pre ľudí veľkým pokušením a užívať ich začína čoraz mladšia veková kategória detí a mladistvých. Štatistiky naznačujú, že počet závislých neustále stúpa. Informácie o drogách deti získavajú predovšetkým od rovesníkov, rodičov, učiteľov alebo drogových dílerov. V roku 2002 sme uskutočnili anonymný prieskum u žiakov 5. – 8. ročníka ZŠ, ktorý bol zameraný na zisťovanie skúseností žiakov s drogami. Prieskumu sa celkovo zúčastnilo 335 probandov z dvoch lokalít (Bratislava – 155 žiakov, Orava vidiek – 180 žiakov). Použili sme dotazníkovú metódu.

Otázka č. 1: Uved', aké drogy poznáš.

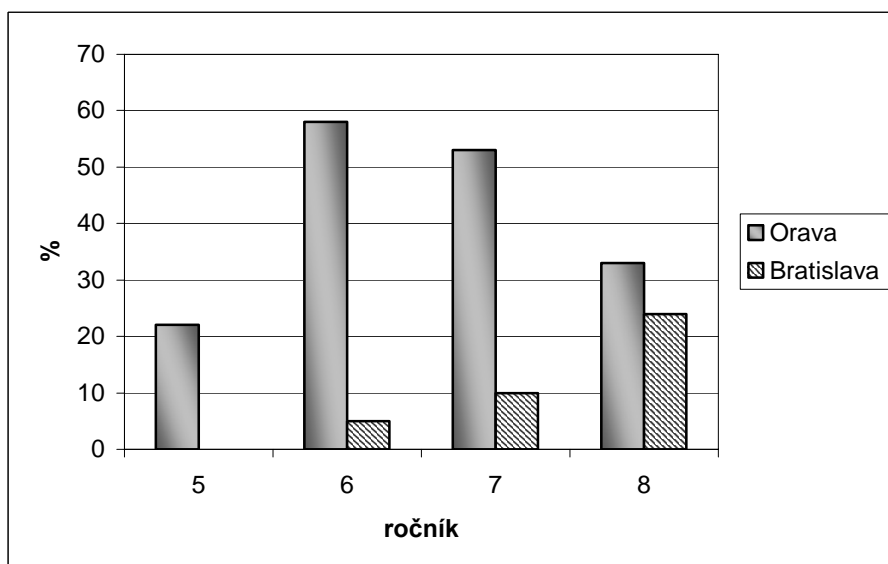
Väčšina bratislavských žiakov uviedla kokaín, heroín a marihuanu. Alkohol, nikotín a kofeín zostali u týchto žiakov nepovšimnuté. Naopak oravskí žiaci spomínali predovšetkým tieto „ľahké“ drogy a uviedli väčší „repertoár“ drog. Zhodnotením počtu spomenutých drog žiaci z Bratislavy uviedli celkovo 11 druhov a žiaci z Oravy 14 druhov drog.

Otázka č. 2: Užil(a) si už nejakú drogu? áno-nie

Ak áno, napíš akú:

Touto otázkou sme sa pokúšali zistiť, či už majú žiaci nejaké skúsenosti s drogami a ak áno, s akými.

Graf 1 Percentuálne vyjadrenie početnosti žiakov, ktorí už užíli nejakú drogu

Z Grafu 1 je zrejmé, že v porovnaní s bratislavskými žiakmi sa oveľa viac žiakov z Oravy priznalo k užitiu drogy. Predpokladáme, že jedným z dôvodov by mohlo byť oravskými žiakmi správne zaradenie tzv. „ľahkých drog“ medzi drogy (pozri otázku č. 1). V druhej časti otázky sme sa pýtali na druh požitej drogy. Žiaci z Bratislavy (6. ročník) neuviedli typy drog,

žiaci 7. a 8. ročníka uviedli najmä alkohol a nikotín, avšak až 12 % detí sa nepamätalo alebo si nechcelo pamätať, akú drogu užíli. Žiaci z oravskej školy uvádzajú najmä nikotín, alkohol a kofeín, ale objavuje sa aj marihuana či kokaín (5. ročník). Toto tvrdenie by sa dalo chápať ako klamstvo zo strany piatokov, keďže spoločenské pomery na severe Oravy tomu nenasvedčujú. V tomto veku žiaci zvyčajne nechodia ešte na diskotéky a sú takmer pod celodenným dohľadom rodičov či učiteľov v škole, takže dostať sa k takejto nelegálnej droge je takmer nemožné. Avšak skúsenosť týchto detí s drogami je v podstate vyššia. Môže to byť spôsobené aj „tradičiou“ pitia alkoholu, ktorá je na Orave rozšírená. Počet rodín, v ktorých aspoň jeden z rodičov užíva alkohol a fajčí bol väčší na Orave v porovnaní s Bratislavou. Keďže deti sa chcú podobať dospelým, je možné, že takýto model správania od dospelých kopírujú.

Otázka č. 3: Poznáš niekoho vo svojom okolí, kto užíva drogy? áno-nie

Ak áno, napiš čo užíva:

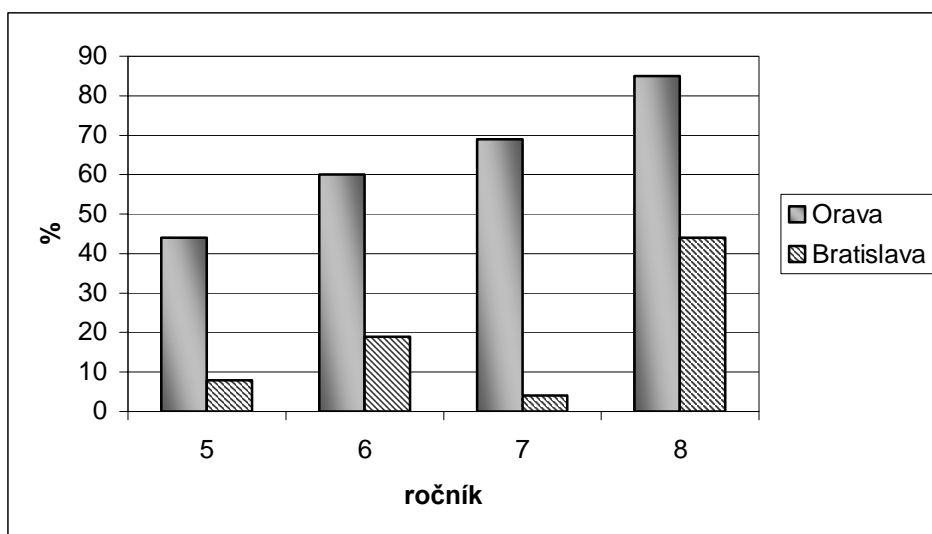
Žiaci z Oravy poznajú viac ľudí, ktorí požívajú drogy, v porovnaní so žiakmi z Bratislavy. Vyššie percento uvádzajú žiaci 6. a 7. ročníka, kde v prvom prípade takýchto ľudí pozná 68% žiakov a v 7. ročníku 73% žiakov. Ľudí požívajúcich drogy poznajú žiaci z bratislavskej ZŠ v menšej miere, najvyššie percento uvádzajú žiaci 8. ročníka (51%). V druhej časti otázky sme sa pýtali na užívané drogy. U žiakov z Oravy sa oveľa častejšie vyskytli nasledovné: alkohol, kofeín a nikotín. Šiestaci a siedmaci uviedli aj marihuanu; kokaín a heroín neboli spomenuté. U žiakov z bratislavskej školy sme predpokladali rozmanitejšie druhy drog a rovnako aj ich vyššiu zastúpenosť. Z výsledkov vyplýva, že žiaci nepovažujú za drogu alkohol a kofeín. Nikotín uvádza iba malé percento opýtaných. Žiaci uviedli, že poznajú osoby, ktoré majú kontakt s kokaínom a heroínom. Marihuanu spomenuli najmä žiaci 8. ročníka. Žiaci neuviedli napr. inhalačné prostriedky, ktoré sú pre tieto vekové kategórie dostupnejšie ako iné drogy.

Otázka č. 4: Fajčil(a) si už niekedy? áno-nie

Ak áno, koľko rokov si mal(a), keď si prvýkrát fajčil(a)?

Naším cieľom bolo zistiť, či už žiaci mali skúsenosti s fajčením. Ak áno, v akom veku sa s fajčením stretli po prvýkrát.

Graf 2 Percentuálne vyjadrenie početnosti žiakov, ktorí majú skúsenosť s fajčením

Z Grafu 2 vyplýva, že väčšiu skúsenosť s fajčením majú žiaci oravskej základnej školy. Od piateho ročníka (44%) pribúda počet žiakov, ktorí majú skúsenosť s fajčením a v ôsmej triede ich je už približne dvojnásobný počet (85%). Z bratislavských tried najnižšie percento

dosahuje 5. a 7. ročník. Najvyššiu hodnotu sme zaznamenali v ôsmom ročníku (44%). Je však stále o polovicu nižšia ako u žiakov z Oravy.

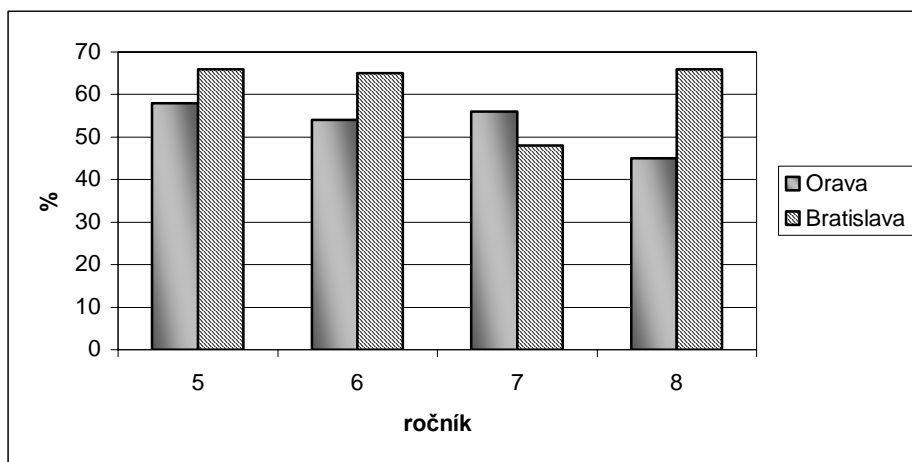
Vek, kedy si žiaci zapálili prvú cigaretu, sa pohyboval u oravských detí najmä medzi 5. – 7. rokom veku. Najpravdepodobnejším vysvetlením je nezodpovednosť dospelých, ktorí im dali „potiahnuť“. U bratislavských žiakov sme zaznamenali prvý kontakt s cigaretou okolo 10. roku, najčastejšie však žiaci uvádzali vek 13 rokov, čo môže byť vplyvom skupiny, do ktorej sa deti v tomto veku zaraďujú.

Otázka č. 5: Fajčí cigarety aspoň jeden z tvojich rodičov?

- a) *nie, ani jeden z nich nefajčí*
- b) *jeden z rodičov fajčí*
- c) *obaja rodičia fajčia*

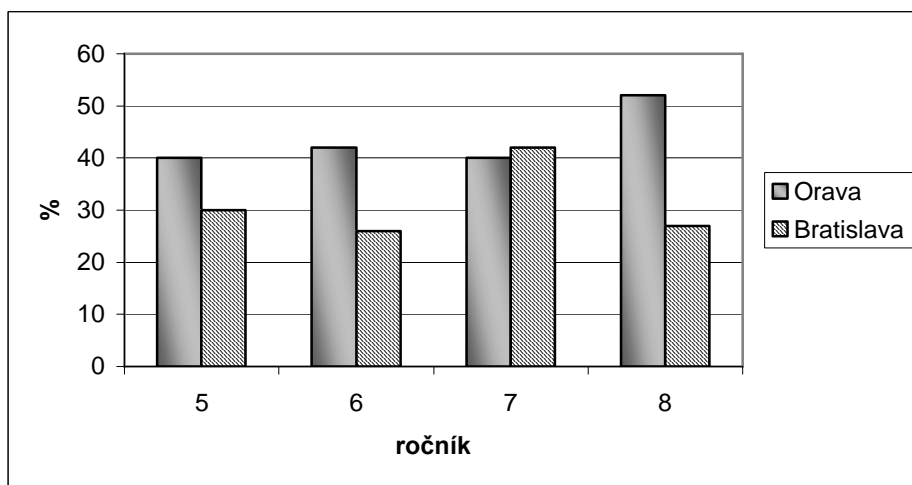
Naším cieľom bolo zistiť, či sa deti v rodine stretávajú s fajčením. Z toho by sme mohli vyvodit' potenciálny príklad, ktorý deti nasledujú.

Graf 3 Percentuálne vyjadrenie početnosti žiakov, u ktorých ani jeden z rodičov nefajčí

Z Grafu 3 je zrejmé, že celkovo väčší počet rodín, kde ani jeden z rodičov nefajčí, sme zistili u bratislavských detí (61,25%) v porovnaní s deťmi z Oravy (53,25%).

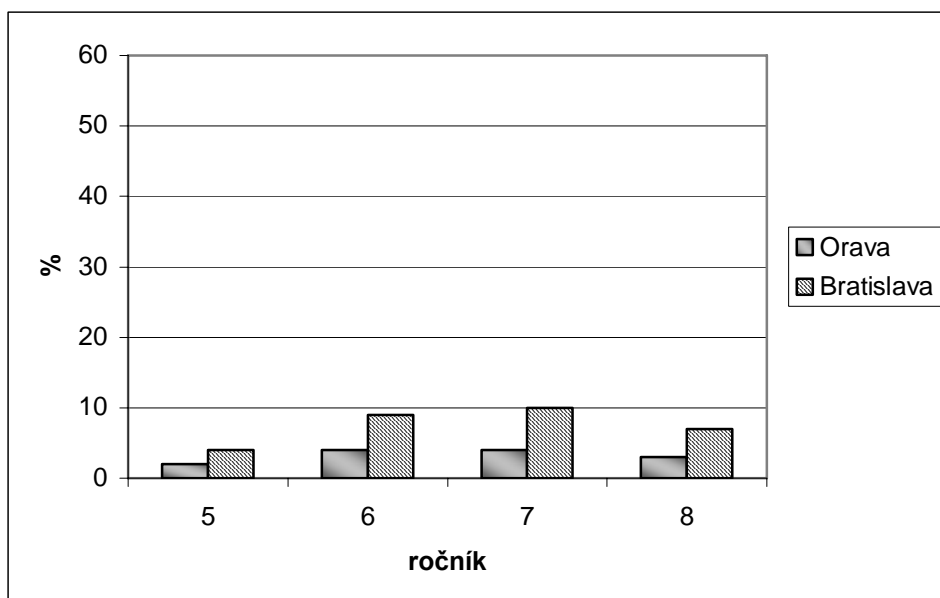
Graf 4 Percentuálne vyjadrenie početnosti žiakov, u ktorých jeden z rodičov fajčí

Vyššie percento rodín, kde fajčí práve jeden z rodičov je u oravských žiakov (v priemere 43,5%) v porovnaní s rodinami z Bratislavy (priemerne 31,25%) – Graf 4. Z Grafu 5 vidno,

že počet rodín, v ktorých obaja rodičia fajčia je pomerne nízky u žiakov z oboch skúmaných lokalít. Napriek tomu viac takýchto rodín sme zaznamenali v Bratislave (7,5% rodín).

Graf 5 Percentuálne vyjadrenie početnosti žiakov, u ktorých obaja rodičia fajčia

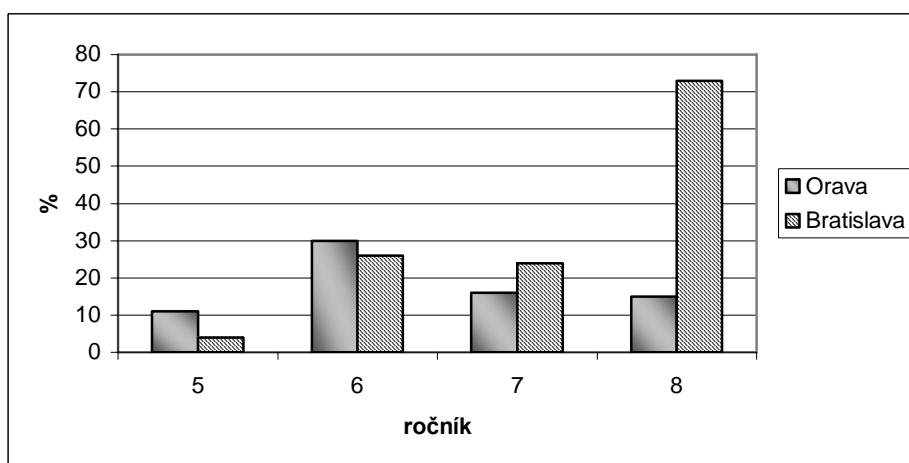
Môžeme skonštatovať, že približne pre polovicu žiakov z obidvoch škôl príklad fajčenia v rodine existuje, čo môže v budúcnosti negatívne ovplyvniť vzťah detí k cigaretám.

Otázka č. 6: Stalo sa, že ti dospelý človek ponúkol cigaretu? áno-nie

Touto otázkou sme zisťovali zodpovednosť dospelých voči deťom a to v prípade fajčenia. Z výsledkov prieskumu vyplýva, že žiaci z Oravy (okrem siedmakov) mali takúto skúsenosť v rozmedzí 53-68%, čo je zarážajúce. U žiakov z Bratislavy bola takáto skúsenosť zaznamenaná predovšetkým v 8. ročníku (41%). V našom štáte je zakázaný predaj cigariet deťom mladším ako 18 rokov, preto si ich deti nemajú kde kúpiť. Zdrojom môžu byť zásoby cigariet rodičov, ale aj „dar“ od dospelého človeka, prípadne nezodpovednosť a ľahostajnosť mnohých predajcov.

Otázka č. 7: Poznáš niekoho vo svojom okolí, kto fajčí marihuanu? áno-nie

Graf 6 Percentuálne vyjadrenie početnosti žiakov, ktorí vo svojom okolí poznajú osoby, ktoré fajčia marihuanu

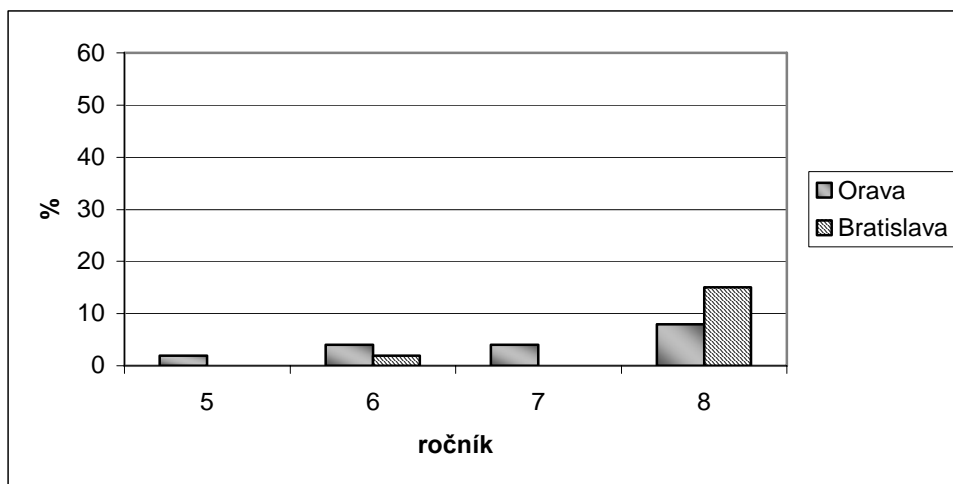
Touto otázkou sme sa snažili zistiť, či deti vedia o niekom vo svojom okolí, kto fajčí marihuanu. V budúcnosti by sa z takejto osoby mohol ľahko stať potenciálny vzor alebo

dodávateľ drogy pre deti a mládež. Väčší počet žiakov 5. a 6. ročníka, ktorí poznajú takéto osoby, boli žiaci z Oravy (Graf 6). Naopak, v 7. a 8. ročníku bolo podstatne viac takýchto žiakov z Bratislavy (v ôsmom ročníku až 73%).

Otázka č. 8: Vyfajčil(a) si už aspoň jednu cigaretu marihuany? áno-nie

Našou snahou bolo dozvedieť sa, koľko žiakov a v ktorom ročníku už malo skúsenosť s marihuanou. Zistili sme (Graf 7), že takýto žiaci sa vyskytli vo všetkých sledovaných ročníkoch (5. – 8. roč.) na oravskej ZŠ. K fajčeniu marihuany sa priznali žiaci 6. a 8. ročníka bratislavskej ZŠ, pričom najviac takýchto žiakov bolo v ôsmom ročníku (15%).

Graf 7 Percentuálne vyjadrenie početnosti žiakov, ktorí vyfajčili aspoň jednu cigaretu marihuany

Záver:

Očakávali sme podstatne „horšie“ výsledky u žiakov z Bratislavy. Vyhodnotením niektorých položiek sa naše predpoklady nepotvrdili. Môže to byť z veľkej časti spôsobené aj tým, že bratislavskí žiaci považovali alkohol, kofeín, cigarety za drogy v oveľa menšej miere. Dôležité je nielen to, ako a kde sa žiaci dostanú k droge vôbec po prvýkrát, ale aj to, aké motívy ich vedú k vyskúšanju drogy. Okrem individuálnej motivácie je mimoriadne dôležitý aj vplyv skupiny rovesníkov.

Je kľúčové, aby boli žiaci pravdivo a na odbornej úrovni oboznámení s vplyvom drog na ľudský organizmus a aby sa s primárnou protidrogovou prevenciou začalo včas. Takto môžu učitelia znížiť riziko, aby žiaci nepodľahli ponukám svojich rovesníkov. V ďalšom príspevku (na pokračovanie) sa budeme zaoberať analýzou ďalších otázok prieskumu. Tie sa budú týkať napr. konzumácie alkoholu, kofeínu a „kvality“ existujúcej prevencie.

Literatúra:

Ondrejko, P., Poliaková, E. a kol.: Protidrogová výchova. Bratislava: VEDA, 1999. ISBN 80-224-0553-1

Žemličková, M.: Problematika drogových závislostí očami žiakov vybraných škôl. Diplomová práca. Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava, 2002, 79 s.